

SCHIMBAREA MEDIULUI INTERNAȚIONAL DE SECURITATE. CARACTERISTICILE NOULUI MEDIU INTERNAȚIONAL DE SECURITATE

*THE CHANGE OF THE INTERNATIONAL SECURITY ENVIRONMENT.
THE FEATURES OF THE NEW INTERNATIONAL SECURITY ENVIRONMENT*

*CHANGEMENT DE L'ENVIRONNEMENT DE SÉCURITÉ INTERNATIONALE.
CARACTÉRISTIQUES DU NOUVEL ENVIRONNEMENT
DE SÉCURITÉ INTERNATIONALE*

Col. (r) dr. Romică CERNAT*

Evenimentele cu implicații mondiale din ultimii ani au determinat analiștii, începând cu sfârșitul anului 2013, să concluzioneze că mediul internațional de securitate a trecut de la situația specifică perioadei post-Război Rece din ultimii 20, 25 de ani, cunoscută ca lume unipolară cu Statele Unite ale Americii (SUA), ca singura superputere, într-o situație nouă și diferită, care se caracterizează, printre altele, de reînnoirea sau declanșarea competiției pentru titlul de superputere mondială de către Rusia și China, precum și de provocările altor elemente ale ordinii internaționale conduse de SUA, care a operat după cel de-al Doilea Război Mondial.

World implications events in recent years have determined analysts, starting in late 2013, to conclude that the international security environment has passed from the familiar post-Cold War era of the past 20 to 25 years, known as the unipolar world, with the United States of America (USA) as only superpower, to a new and different situation that characterizes, among other things, renewed great power title competition by Russia and China and as well as challenges of others elements of the USA led international order that has operated since World War II.

Les événements ayant des implications mondiales au cours des dernières années ont conduit les analystes à conclure dès la fin de 2013 que l'environnement de sécurité internationale était passé de la situation d'après-guerre froide des 20 à 25 dernières années, connue sous le nom de monde unipolaire, avec les États-Unis en tant que seule superpuissance, dans une situation nouvelle et différente caractérisée, entre autres, par le renouvellement ou le déclenchement de la compétition pour le titre de superpuissance mondiale entre la Russie et la Chine, ainsi que par les défis d'autres éléments de l'ordre international dirigés par les États-Unis, qui ont fonctionné après la Seconde Guerre mondiale.

Cuvinte-cheie: mediu internațional de securitate; lume unipolară; superputere mondială; capabilități; actor statal; actor nonstatal.

Keywords: international security environment; unipolar world; world superpower; capabilities; state actor; non-state actor.

Mots-clés: environnement de sécurité internationale; monde unipolaire; superpuissance mondiale; capacités, acteur étatique, acteur non étatique.

Schimbarea anterioară în mediul internațional de securitate, de la sfârșitul anilor '80 și începutul anilor '90, marchează trecerea de la era Războiului Rece la cea de post-Război Rece, determinând o reevaluare amplă de către NATO, ca organizație, dar și de către fiecare stat membru în parte,

a nivelurilor de finanțare a apărării, a strategiei și a misiunilor, cu consecințe asupra planurilor și programelor de apărare.

Multe dintre aceste schimbări au fost realizate în 1993 și s-au finalizat odată cu reevaluarea și cu reexaminarea planurilor și programelor de apărare. Noua schimbare în mediul internațional de securitate ar putea avea, în mod similar, o serie de implicații semnificative pentru planurile și pentru programele de apărare.

*Ministerul Apărării Naționale
e-mail: colonelcos@yahoo.com

Problema este dacă ar trebui să se efectueze o reevaluare amplă a apărării statelor membre NATO, similară cu cea din 1993, respectiv dacă nivelurile de finanțare a apărării alocate de către statele membre, strategia, planurile și programele de apărare, răspund la schimbările din mediul internațional de securitate. Deciziile cu privire la aceste probleme ar putea avea implicații semnificative pentru capacitățile de apărare ale țărilor membre NATO și pentru cerințele de finanțare a apărării.

În acest articol vor fi tratate problemele din domeniul apărării și nu vor fi abordate potențialele implicații ale schimbării mediului internațional de securitate pentru alte domenii, cum ar fi: politica externă, diplomația, comerțul, finanțele sau resursele energetice.

O altă problemă interesantă de tratat ar putea fi viitorul rolului SUA în lume, ca singură superputere mondială, și implicațiile atât pentru apărare, cât și pentru alte domenii ale politicii, având în vedere schimbările din mediul internațional de securitate. Principalele caracteristici ale ordinii internaționale, condusă de SUA, stabilită la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial – cunoscută, de asemenea, sub numele de ordine internațională deschisă, ordine internațională liberală sau ordine internațională postbelică și, adesea, percepută ca fiind o ordine bazată pe reguli – se spune că, în general, includ următoarele: respectul pentru integritatea teritorială a țărilor și inacceptabilitatea schimbării frontierelor internaționale prin forță sau prin constrângere, preferință pentru rezolvarea litigiilor dintre țări în mod pașnic, fără folosirea sau amenințarea cu folosirea forței sau a constrângerii instituțiilor internaționale puternice, respectarea dreptului internațional și a drepturilor omului, preferință pentru piețe și comerț liber, tratarea apelor internaționale, a spațiului aerian internațional, a spațiului cosmic și a spațiului virtual (mai recent) ca bun comun.

Termenul de ordine internațională este întrebuițat, de regulă, pentru a se referi la un grup de organizații, de instituții, de tratate, de norme și de reguli care au ca scop să organizeze, să structureze și să reglementeze relațiile internaționale într-o anumită perioadă istorică.

Epoca Războiului Rece, care, în general, este încadrată ca durată de la sfârșitul anilor '40 până la sfârșitul anilor '80/începutul anilor '90, a fost caracterizată, în linii mari, ca o situație puternic bipolară cu două superputeri – Statele Unite și

Uniunea Sovietică –, angajate într-o competiție politică, ideologică și militară pentru influență în mai multe regiuni ale lumii.

Era post-Război Rece este, în ansamblu, considerată ca având punct inițial sfârșitul anilor '80/începutul anilor '90, reprezentat de evenimentele cheie care marchează încheierea Războiului Rece, respectiv căderea Zidului Berlinului, în noiembrie 1989, desființarea Tratatului de prietenie, de cooperare și de asistență mutuală dintre Uniunea Sovietică și unele guverne comuniste est-europene, „Pactul de la Varșovia”, condus de Uniunea Sovietică, în martie 1991, precum și dezmembrarea Uniunii Sovietice în Rusia și fostele republici Sovietice, în decembrie 1991.

Era post-Război Rece este, pe scară largă, considerată ca fiind o situație unipolară cu Statele Unite ca singură superputere a lumii. Nici Rusia, nici China și nicio altă țară nu au fost evaluate că ar reprezenta o provocare semnificativă față de statutul SUA, ca singură superputere a lumii, sau față de ordinea internațională condusă de către aceasta. Comparativ cu perioada Războiului Rece, epoca post-Război Rece, în general, este caracterizată de niveluri reduse ale competiției deschise între marile puteri în domeniul politic, ideologic și militar.

Indici ai schimbării mediului internațional de securitate

Evenimentele cu impact mondial din ultimii ani, incluzând acțiunile Chinei în Mările Chinei de Est și de Sud, dar și cucerirea și anexarea Crimeii de către Rusia, în martie 2014, au determinat analiștii, începând cu sfârșitul anului 2013, să concluzioneze că mediul internațional de securitate a suferit o schimbare față de epoca post-Război Rece specifică ultimilor 20, 25 de ani, cunoscută ca lume unipolară (cu Statele Unite ale Americii ca singura superputere), la o situație nouă și diferită, care se caracterizează, printre altele, de reînnoirea competiției pentru statutul de mare putere al Chinei și al Rusiei și prin provocările acestor două țări și ale altora la statutul ordinii internaționale conduse de SUA¹, care au operat după cel de-al Doilea Război Mondial.

Este evident că SUA sunt, încă, astăzi, cel mai important lider din lume, partener și garant de stabilitate și de securitate în fiecare regiune din întreaga lume, așa cum au fost de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial.

De aproximativ un deceniu, țările membre NATO s-au concentrat pe operațiile la scară largă împotriva insurgențelor în Irak și în Afganistan, dar, în ultima perioadă, se încearcă o schimbare majoră de strategie pentru a asigura supremația în spectrul complet al ducerii războiului. În timp ce elementele de bază ale strategiei de apărare rămân valabile, este, de asemenea, foarte clar că, în ultimii ani, lumea s-a schimbat. Apariția Statului Islamic din Irak și din Siria (ISIS) și resurgența Rusiei sunt doar câteva exemple. Acestea reflectă faptul că o amplă tranziție strategică este în curs de desfășurare, nu diferită de cele pe care le-am văzut în istorie, după sfârșitul unor războaie majore.

Mediul de securitate de astăzi este dramatic, diferit față de cel pe care l-am cunoscut în ultimii 25 de ani, și necesită noi modalități de analiză și de acțiune. Statele Unite și celelalte state membre NATO trebuie să se adapteze la noul mediu de securitate, deoarece puteri în ascensiune, precum Rusia și China, provoacă supremația puterii americane și, astfel, competiția pentru superputerea mondială a revenit.

Rusia este acum o mare putere resurgentă și se poate argumenta că perspectivele sale pe termen lung sunt neclare². China este o mare putere în ascensiune. Toate acestea cer inițierea unui proces de analiză privit în termeni de competiție și mult mai global decât s-a realizat în ultimii 25 de ani. Pe parcursul anilor '90 și începutul anilor 2000, Statele Unite ale Americii s-au bucurat de o perioadă în care au deținut o poziție dominantă, care le-a asigurat o enormă libertate de acțiune. Se poate spune că, în această perioadă, capacitățile sale strategice au început să se atrofieze.

John Mearsheimer, om de știință și profesor de științe politice la Universitatea din Chicago, a definit „marea putere ca fiind un stat care are suficiente capacități militare pentru a susține un război convențional total împotriva puterii dominante – în acest caz SUA – și care dispune de un factor relevant de descurajare nucleară care îi permite să supraviețuiască unei prime lovituri împotriva sa”³.

Atât Rusia, cât și China sunt o provocare pentru ordinea care a fost instalată de la sfârșitul celui de-al Doilea Război Mondial. Statele Unite vor trebui să concureze și să coopereze cu ele. Se poate aprecia că ceea ce se întâmplă acum cu Statele Unite este că acestea încearcă să-și revigoreze capacitățile

strategice și să regândească termenii în ceea ce privește competiția mondială. Se poate estima că, în următorii 25 de ani, se vor produce o mulțime de cuceriri și de cedări între marile puteri.

Putem estima că, atunci când istoricii vor analiza ultimii 25 de ani, punctul de început ar putea fi 12 mai 1989, ceremonia de absolvire a Universității A&M din Texas, Facultatea Station, când președintele Bush a spus că izolarea nu mai este viziunea prin care se construiesc programele de apărare. Acesta a fost sfârșitul Războiului Rece pentru toate intențiile și scopurile privind planificarea apărării. Chiar și așa, a fost nevoie de câțiva ani pentru ca, în cele din urmă, Uniunea Sovietică să sufere implozia.

În acest context, putem analiza evenimentele din decembrie 2013, atunci când China a început să implementeze proiectul său de revendicare din Marea Chinei de Sud, și cel din martie 2014, când Rusia a anexat ilegal Crimeea și a început să-și trimită trupele și să sprijine separatiștii în estul Ucrainei. Astfel, această perioadă de 25 de ani este remarcabilă și este diferită de oricare altă perioadă din epoca post-Westfalia, pentru că, în această perioadă, SUA, ca singura mare putere în lume și superputere militară, a fost liderul suprem. Această situație a dat o mare libertate de acțiune SUA.

Dar circumstanțele se schimbă acum. Lumea unipolară începe să se estompeze și intrăm într-o lume multipolară, în care este probabil ca rolul de lider la nivel mondial al SUA să fie din ce mai mult contestat. Deci, printre cele mai relevante provocări din acești 25 de ani și una, care, în opinia multor analiști, promite să fie cea mai importantă este: reapariția competiției pentru statutul de mare putere.

Acum, în scopul analizei schimbărilor în mediul de securitate și pentru a dezvolta planuri și programe de apărare care să satisfacă aceste schimbări, care să fie axate pe capacitățile potențiale ale adversarului, și nu pe intenții, se poate utiliza cu succes definiția, dată de John Mearsheimer, pentru mare putere.

Definiția utilizată pare relativ îngustă, deoarece lasă de o parte potențialul lor economic sau ceea ce presupun puterea lor soft și consecvența provocărilor lor, din perspectiva programelor de apărare, având în vedere că Rusia și China nu sunt încă mari puteri, ele sunt pe traseul de a deveni una.

Caracteristicile și provocările specifice noului mediu de securitate

Analizii care au ajuns la concluzia că mediul internațional de securitate a trecut într-un nou stadiu, în general nu văd noua perioadă ca pe o situație bipolară, similară cu cea din timpul Războiului Rece, dar nici ca pe o situație unipolară, cum a fost cea din perioada post-Război Rece, ci ca pe o situație nouă, caracterizată, în special, de reînnoirea competiției dintre cele trei mari puteri ale lumii: Statele Unite ale Americii, Rusia și China.

Aprofundând analiza noului mediu internațional de securitate, putem descoperi și alte caracteristici emergente, care creează o imagine mult mai amplă a genezei schimbării acestuia. Putem concluziona includerea următoarelor caracteristici:

- reînnoirea competiției ideologice de această dată împotriva formelor de autoritarism specifice secolului al XXI-lea, în special în Rusia și în China, dar și în alte țări;

- promovarea în cele două țări care ținesc statutul de superputere, Rusia și China, în special prin intermediul propriilor mass-media controlate de stat, dar și prin alte mijloace, a lozincilor istorice naționaliste, prin care se scot în evidență afirmațiile anterioare de umilire sau de victimizare, formulate de către puterile occidentale, precum și utilizarea acestor societăți media pentru a sprijini scopurile și obiectivele politicii externe revanșarde sau iredentiste urmărite;

- utilizarea de către Rusia și China a unor noi tipuri de acțiuni și de operații militare sau asociate, agresive, paramilitare sau de informații – denumite prin alți termeni ca război hibrid sau război ambiguu, în cazul acțiunilor Rusiei, sau așa-numitelor tactici ale pașilor mărunți sau război de zonă-gri, printre alți termeni, în cazul Chinei – acțiuni – și operații destinate obținerii unui grad mai mare de control al zonelor de la periferia acestor două țări;

- provocări ale Rusiei și Chinei la elementele cheie ale ordinii internaționale conduse de SUA, inclusiv la principiul că forța sau amenințarea cu forța nu ar trebui să fie utilizată ca o măsură de rutină sau de primă instanță pentru soluționarea litigiilor dintre state, și la principiul mărilor libere (de exemplu, că oceanele lumii vor fi tratate ca bunuri internaționale comune).

Alături de caracteristicile enumerate mai sus, pot fi luate în considerare și următoarele trăsături suplimentare, incluzând:

- provocările continue la adresa securității regionale lansate de țări precum Iranul și Coreea de Nord;

- o continuare a implicării comunității internaționale din epoca post-Război Rece (cel puțin din perspectiva SUA) în combaterea organizațiilor teroriste transnaționale care au evoluat ca actori nestatali semnificativi (acum, inclusiv organizația Statului Islamic, printre alte grupuri);

- state eșuate sau slabe, care generează zone slab guvernate sau neguvernate și care pot contribui la ascensiunea unor noi actori nestatali sau pot servi ca zone de bază sau sanctuare pentru aceștia. În final, aceste teritorii vor deveni locații potențiale de intervenție și de acțiune pentru state mai puternice, inclusiv pentru mari puteri.

Se poate aprecia că, începând cu anul 2016, pentru NATO și Statele Unite ale Americii, ca mare putere, mediul internațional de securitate prezintă provocări relevante. Printre acestea, pot fi enumerate acțiunile desfășurate de: Rusia, China, Coreea de Nord, Iran și terorismul transnațional.

Două dintre aceste provocări reflectă o revenire la competiția pentru mare putere. Prima este în Europa, unde SUA încearcă să aibă o abordare puternică și echilibrată pentru a descuraja agresiunea Rusă, iar SUA și NATO nu au evaluat fenomene care să producă îngrijorare cu privire la acest aspect timp de 25 de ani. Acum, situația este diferită și necesită noi abordări.

A doua provocare este în Asia-Pacific, unde China este în creștere, iar SUA vor continua așa-numita politică de reechilibrare în vederea menținerii stabilității în regiune pentru care a acționat în ultimii 70 de ani și care a permis multor națiuni să se dezvolte, să prospere și să coopereze⁴.

A treia provocare este Coreea de Nord, o amenințare perenă pentru SUA, pentru NATO, ca organizație, dar și la adresa securității internaționale în ansamblu, și de aceea forțele SUA de intervenție și cele din Peninsula Coreeană trebuie să rămână în stare de luptă permanentă⁵.

Iranul este a patra provocare pentru SUA. Cu toate că acordul nuclear a fost, în general, o afacere bună și niciuna dintre prevederile sale nu afectează negativ sau nu limitează în vreun fel acțiunile SUA, mai târziu trebuie intervenit, pentru a contracara influența malignă a Iranului împotriva aliaților SUA, din regiune, în special, împotriva Israelului.

Provocarea numărul cinci este lupta în curs de desfășurare pentru a câștiga lupta cu terorismul și, în special cu ISIS, având ca primă fază neutralizarea bazelor sale înaintate din Irak și din Siria, precum și din alte zone de unde își pregătesc acțiunile, respectiv Afganistan, Africa sau alte părți ale lumii⁶.

În ultimii șapte ani, instabilitatea la nivel mondial a crescut în mod semnificativ, în timp ce unele dintre elementele avantajului militar al SUA și al NATO, în raport cu alte puteri sau organizații, au început să se erodeze.

Acum, lumea se confruntă cu provocări de securitate multiple, simultane, de la actorii statali tradiționali la rețelele transregionale ale grupărilor substate, toți profitând de schimbările tehnologice rapide în domeniul înzestrării cu armament și de modul relativ lent de acțiune a statelor occidentale⁷. Conflictele viitoare se vor declanșa mai rapid, vor dura mai mult și vor avea loc pe un câmp de luptă mult mai provocator și tehnologizat. Toate aceste provocări vor avea implicații suplimentare pentru țările membre NATO, și, mai ales, pentru SUA. Complexitatea și schimbările rapide caracterizează mediul strategic de astăzi, influențat de globalizare, de accesul nelimitat la tehnologie, precum și de schimbările demografice rapide.

În ciuda acestor schimbări, statele rămân actorii dominanți ai sistemului internațional. Statele sunt superioare față de alți actori nestatali prin capacitatea lor de a valorifica puterea, de a concentra suportul uman și de a oferi securitate.

Astăzi, cele mai multe state, în frunte cu Statele Unite, reprezentând aliații și parteneri săi, sprijină instituțiile și procesele înființate, care au ca scop prevenirea conflictelor, respectarea suveranității și promovarea drepturilor omului. Cu toate acestea, unele state încearcă să revizuiască aspectele cheie ale ordinii internaționale existente și acționează într-un mod care amenință interesele de securitate națională ale altor state.

Deși Rusia a contribuit pozitiv în anumite domenii de securitate, cum ar fi combaterea traficului de narcotice și terorismul, în mod repetat, a demonstrat că nu respectă suveranitatea vecinilor săi și că este dispusă să folosească forța pentru a-și atinge obiectivele. Prin acțiunile militare ale Rusiei și prin forțele pe care le sprijină, aceasta subminează securitatea regională în mod direct. Aceste acțiuni încalcă numeroase acorduri pe care

Rusia le-a semnat și în sensul cărora s-a angajat să acționeze în conformitate cu normele internaționale, incluzând Carta ONU, Acordurile de la Helsinki, Actul Fondator NATO-Rusia, Memorandumul de la Budapesta și Tratatul dintre SUA și URSS privind eliminarea propriilor rachete cu rază medie și respectiv cu rază scurtă de acțiune.

Iranul, de asemenea, pune probleme cu consecințe strategice pentru comunitatea internațională. Acesta urmărește realizarea programului și a tehnologiilor nucleare de propulsie a rachetelor, în ciuda rezoluțiilor repetate ale Consiliului de Securitate al Organizației Națiunilor Unite, care îi cereau să înceteze astfel de eforturi. Iranul este un stat care a sprijinit terorismul și care a subminat stabilitatea în multe țări, incluzând Israelul, Libanul, Irakul, Siria și Yemenul. Acțiunile Iranului au destabilizat regiunea și au creat o stare de extremă sărăcie pentru nenumărate comunități, refuzând astfel perspectiva unui viitor prosper pentru poporul iranian.

Continuarea de către Coreea de Nord a programului privind armele nucleare și tehnologiile de rachete balistice contravine, de asemenea, cererilor repetate ale comunității internaționale de a înceta astfel de eforturi. Aceste capacități pe care le dezvoltă amenință în mod direct vecinii săi, în special, Coreea de Sud și Japonia. De asemenea, în timp, există posibilitatea ca aceasta să amenințe inclusiv teritoriul SUA. Totodată, Coreea de Nord a efectuat și atacuri cibernetice care au provocat pagube majore, inclusiv la o societate din Statele Unite.

SUA susține ascensiunea Chinei și o încurajează să devină un partener pentru o securitate internațională mai amplă. Cu toate acestea, unele acțiuni ale Chinei au provocat tensiune în regiunea Asia-Pacific. De exemplu, revendicările sale asupra aproape întregii Mări a Chinei de Sud sunt în contradicție cu dreptul internațional. Comunitatea internațională continuă să facă apel la China pentru a rezolva astfel de probleme prin cooperare și fără constrângere. China a răspuns cu eforturi agresive, de genul revendicărilor teritoriale, eforturi care îi vor permite să poziționeze forțele sale militare în zone cheie ale căilor vitale de comunicație maritime internaționale⁸.

SUA consideră că niciunul dintre aceste state nu ar fi interesat de un conflict militar direct cu

Statele Unite sau cu aliații săi. Cu toate acestea, fiecare dintre aceștia prezintă îngrijorări serioase de securitate, pe care comunitatea internațională le analizează în vederea abordării în mod colectiv, prin intermediul unor politici, prin mesaje comune și prin acțiuni coordonate eficient de organizațiile de securitate internaționale. În ultimul deceniu, campaniile militare au constat, în principal, în operații împotriva rețelelor extremiste și violente. Dar astăzi și în viitorul apropiat, comunitatea internațională se pare că trebuie să acorde o atenție sporită provocărilor reprezentate de actorii statali. Ei au din ce în ce mai mult capacitatea de a contesta libertatea de mișcare regională, și amenință țările democratice, inclusiv SUA. Deosebit de îngrijorătoare au devenit: proliferarea rachetelor balistice, tehnologiile de lovire cu precizie la distanță, sistemele fără pilot, capabilitățile spațiale și cibernetice și, nu în ultimul rând, armele de nimicire în masă (ANM), tehnologii folosite pentru a contracara avantajele militare ale SUA și o limitare a accesului altor state la rezervele globale.

Astăzi, majoritatea analiștilor apreciază că probabilitatea implicării SUA într-un război interstatal cu o mare putere poate fi evaluată ca fiind scăzută, dar cu tendințe de creștere. Cu toate acestea, în cazul în care ar avea loc, consecințele ar fi imense pentru comunitatea internațională. În schimb, organizațiile extremiste violente reprezintă o amenințare imediată la adresa securității transregionale prin cuplarea tehnologiilor disponibile nemijlocit cu ideologiile extremiste. Suprapunând violența actorilor statali și nonstatali, rezultă o zonă de conflict în care actorii combină tehnici, capabilități și resurse, pentru a-și atinge obiectivele.

Astfel, conflictele „hibrid” pot consta în acțiunile anumitor forțe militare care și-au asumat o identitate nonstatală, așa cum a procedat Rusia în Crimeea, sau care implică dispunerea în teren de către organizații extremiste violente a unor capabilități rudimentare de arme întrunite, așa cum ISIS a procedat în Irak și în Siria. Conflictele hibride, de asemenea, pot atrage actori statali și nonstatali care acționează împreună pentru realizarea unor obiective comune, utilizând o gamă largă de armament, așa cum am asistat în estul Ucrainei. Conflictele hibride servesc la creșterea ambiguității, complică procesul de luare a deciziilor și încetinește coordonarea unor

răspunsuri eficiente. Datorită acestor avantaje pentru agresor, este posibil ca această formă de conflict să persiste cu succes în viitor.

Particularitățile schimbării mediului de securitate

Pentru analiștii care au ajuns la concluzia că mediul internațional de securitate se află într-o nouă situație, cel mai relevant semn al schimbării fără îndoială a fost ocuparea și anexarea prin forță a Crimeii de către Rusia, în martie 2014, care a reprezentat prima ocupare și anexare prin forță a teritoriului unei țări de către o altă țară din Europa, după cel de-al Doilea Război Mondial⁹. Alte semne ale schimbării, cum ar fi acțiunile Rusiei, din martie 2014, în estul Ucrainei și în alte părți ale Europei de Est, creșterea economică a Chinei și modernizarea sa militară din ultimii ani, combinată cu acțiunile în Marea Chinei de Est și de Sud, au fost progresive și cumulative comparativ cu alte perioade.

Unii observatori au considerat începuturile schimbării în mediul internațional de securitate în 2008. În acel an, Rusia a invadat și a ocupat o parte din fosta republică sovietică Georgia, fără a genera un răspuns puternic prin impunerea unor sancțiuni de către Statele Unite și aliații săi împotriva acesteia.

Tot în acel an, criza financiară și rezultatul recesiunii profunde din Statele Unite și din Europa, combinate cu capacitatea Chinei de a gestiona și de a etapiza acea criză și cu succesul Jocurilor Olimpice de vară din 2008, sunt văzute de către observatori că au contribuit la percepția, în China, că Statele Unite ale Americii sunt o putere în declin, dar și la un sentiment chinez de încredere în sine sau de triumfalism. Acțiunile revendicative ale Chinei în Mările Chinei de Est și de Sud pot fi interpretate ca fiind declanșate sau, cel puțin, accelerate la scurt timp după acele evenimente. Alți observatori plasează germeii sfârșitului erei post-Război Rece înainte de 2008.

Comparând noul mediu internațional de securitate cu perioadele anterioare, putem concluziona că fiecare mediu oferă o combinație unică de actori majori, dimensiuni specifice ale competiției și cooperării dintre acești actori, precum și ale capabilităților militare și ale altor tehnologii deținute de către aceștia. Noul mediu internațional de securitate poate avea unele asemănări cu cele anterioare, dar va avea, de asemenea, și diferențe,

incluzând, eventual, una sau mai multe caracteristici care nu sunt prezente în niciun mediu internațional de securitate precedent.

În primii ani ai unui nou mediu internațional de securitate, unele dintre caracteristicile sale pot fi neclare, în contradictoriu, nu încă suficient de evidente sau supuse evoluției. În încercarea de a înțelege noul mediu internațional de securitate, compararea cu cele anterioare este potențial utilă în identificarea unor căi de investigație. Dacă astfel de comparații sunt aplicate prea rigid, ele pot acționa ca niște bariere intelectuale, ceea ce ar face mai dificilă realizarea unei înțelegeri depline a trăsăturilor caracteristice noului mediu internațional de securitate, în special, a celor care le diferențiază de cele anterioare.

Unii analiști au afirmat că lumea intră într-un nou Război Rece sau Război Rece II sau 2.0. Acest termen poate avea utilitate în special cu referire la relațiile americano-ruse, pentru că noul mediu internațional de securitate, identificat de observatori, are, ca trăsături caracteristice, competiția și tensiunea cu Rusia. Analizat în sens mai larg, Războiul Rece a fost o situație bipolară, în timp ce noul mediu este o situație care include, de asemenea, China, ca o mare putere competitivă.

Bipolaritatea Războiului Rece a fost susținută, suplimentar, de alianțe opuse, Pactul de la Varșovia și NATO, în timp ce, prin contrast, Rusia de azi nu reprezintă un echivalent al Pactului de la Varșovia. Cu toate că terorismul a fost o preocupare în timpul Războiului Rece, implicarea SUA în combaterea grupurilor teroriste transnaționale nu a fost la fel de semnificativă în acea perioadă, așa cum a fost după 11 septembrie 2001.

Alți observatori, analizând evoluția situației, au comparat-o cu situația multipolară care a existat în secolul al XIX-lea și în anii anteriori Primului Război Mondial. În timp ce alții, observând promovarea în China și în Rusia a retoricii istorice naționaliste care sprijină obiectivele politicii externe revanșarde sau iredentiste, au făcut comparație cu anii '30. Aceste două situații anterioare nu au avut, ca trăsătură, accentul puternic pe combaterea grupărilor teroriste transnaționale, la nivel global într-un mod semnificativ, iar forțele militare și tehnologice accesibile atunci diferă mult de cele prezente.

Analiștii, care au ajuns la concluzia că mediul internațional de securitate a trecut într-o nouă

etapă nu au ajuns încă la un consens cu privire la ce termen utilizează pentru a face referire la noul context. După cum s-a menționat mai sus, unii analiști au folosit termenii, cum ar fi un nou Război Rece sau Război Rece II sau 2.0, alți analiști s-au referit la noua situație ca la o eră a competiției reînnoite pentru statutul de mare putere, o ordine mondială concurențială, o eră multipolară și una haotică.

Concluzii

Dezbaterea despre schimbarea mediului internațional de securitate, pe care analiștii au identificat-o, determină o nouă abordare referitoare la marea strategie și geopolitică, ca parte a contextului privind discutarea bugetelor, planurilor și programelor de apărare în cadrul NATO, dar, mai ales, pentru SUA. Resurgența Rusiei și creșterea continuă a Chinei au generat o nouă perioadă de rivalitate între state pentru poziția de mare putere și o necesitate corespunzătoare pentru o mare strategie solidă. Din perspectiva SUA, ca singura superputere, privind marea strategie și geopolitica, se poate observa că cele mai mari resurse umane, rezerve și activități economice din lume nu se află în emisfera vestică, ci în cealaltă emisferă, în special, în Eurasia.

Ca răspuns la această caracteristică de bază a geografiei mondiale, factorii de decizie politică din SUA, în ultimele decenii, au ales să monitorizeze, ca un element cheie al Strategiei naționale a SUA, obiectivul de prevenire a apariției unui hegemon regional într-o parte sau alta a Eurasiei, pe motiv că un astfel de hegemon ar putea reprezenta o suficientă concentrare de putere pentru a amenința interesele de bază ale SUA. De exemplu, interzicerea accesului Statelor Unite la o parte dintre resursele și activitatea economică situate în cealaltă emisferă.

Cucerirea și anexarea de către Rusia a unei părți din Ucraina și acțiunile ulterioare ale Rusiei în estul Ucrainei și în alte părți ale Europei de Est au condus la o nouă abordare din partea factorilor de decizie politică cu privire la dimensiunile corespunzătoare ale capacităților militare ale SUA și ale NATO în Europa.

Atenția sporită pe care SUA o acordă situației de securitate din Europa, combinată cu operațiile militare americane în Orientul Mijlociu¹⁰, împotriva organizației Statului Islamic și altor

grupări similare, au accentuat întrebarea, printre unii analiști, dacă Statele Unite vor fi capabile să dedice atât atenție, cât și resurse suficiente pentru combaterea provocărilor de securitate în regiunea Asia-Pacific, reprezentate de China și de Coreea de Nord.

Cucerirea și anexarea Crimeii de către Rusia, precum și acțiunile ulterioare în estul Ucrainei și în alte părți din Europa de Est, ca și operațiile de informații ale Rusiei au dus la o preocupare a factorilor de decizie politică ai SUA cu privire la modul de a contracara așa-numitul război-hibrid sau tacticile de război ambigue ale Rusiei.

Continuarea efortului de modernizare militară a Chinei și acțiunile Rusiei de a moderniza propriile capacități militare și de a le desfășura în zone, cum ar fi Orientul Mijlociu, au determinat SUA și NATO să pună un accent nou asupra planurilor și programelor pentru apărare privind capacitățile pentru susținerea așa-numitului război de mare-finalitate, care presupune un război la scară largă, de mare intensitate, tehnologic, sofisticat împotriva unor adversari cu capacități militare similare.

NATO și SUA trebuie să fie pregătite pentru un inamic complex care poate desfășura un spectru complet de acțiuni militare. Planurile, capacitățile și acțiunile aliaților trebuie să demonstreze potențialilor inamici că, în cazul în care ar începe un război, au capacitatea de a câștiga, deoarece forța care poate descuraja un conflict poate să-l și domine.

În acest context, Rusia și China sunt cei mai relevanți competitori. Ei au dezvoltat și continuă să perfecționeze sistemul militar, caută să limiteze avantajele SUA și ale aliaților în anumite domenii specifice și, în unele cazuri, dezvoltă arme și modalități de ducere a acțiunilor militare, prin care încearcă să își atingă obiectivele rapid, înainte, speră ele, ca SUA și aliații săi să poată răspunde.

Mentținerea superiorității tehnologice în arme convenționale este o altă cerință. Oficiali din sectorul de apărare au exprimat îngrijorarea că avantajul tehnologic și calitativ al forțelor militare avut de SUA, în raport cu forțele militare ale altor state, este diminuat prin perfecționarea capacităților militare ale respectivelor state, în special cele ale Chinei și, în unele privințe, ale Rusiei.

După 14 ani de luptă cu actori nestatali din Irak, din Afganistan și din Siria, SUA schimbă orientarea spre dezvoltarea unei noi strategii

privind înzestrarea cu echipament militar, care se concentrează mai mult pe lupta cu competitori majori statali. În acest sens, primele pe agendă sunt puteri precum China și Rusia, ambele având aspirații regionale și globale, astfel că vor fi tratate cu toată seriozitatea. În continuare, ies în evidență state regionale care doresc să devină puteri nucleare, cum ar fi Iranul și Coreea de Nord, și, în cele din urmă, sunt grupările teroriste transnaționale cu ramificațiile lor nenumărate.

Anumiți analiști au afirmat că factorul tehnologic a dat naștere la o competiție, la nivel mondial, pentru cele mai recente capacități nedetectabile de lovire cu precizie, de comunicații și de supraveghere asupra cărora Statele Unite nu mai dețin un monopol. Armele nucleare și descurajarea nucleară reprezintă o provocare majoră pentru comunitatea internațională. Aspirația Rusiei la statutul de mare putere mondială a inclus, printre altele, referiri ale oficialilor ruși la armele nucleare și la statutul Rusiei ca mare putere deținătoare de arme nucleare.

NOTE:

1 John J. Mearsheimer, *The tragedy of great power politics*, W.W. Norton & Company, New York and London, 2001, <https://samuelbhfauredotcom.files.wordpress.com/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf>, pp. 82-83, 92-94, accesat la 15 nov. 2018.

2 Serghey Medvedev, *Rethinking the national interest: Putin's turn in Russian foreign policy*, The Marshall Center Papers, No.6, http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/mcdocs/files/College/F_Publications/mcPapers/mc-paper_6-en.pdf p.40, accesat la 15 nov. 2018.

3 John J. Mearsheimer, *The tragedy of great power politics*, W.W. Norton & Company, New York and London, 2001, <https://samuelbhfauredotcom.files.wordpress.com/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf>, p. 3, accesat la 15 nov. 2018.

4 *National Security Strategy of the United States of America*, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, p. 38, accesat la 15 nov. 2018.

5 *National Security Strategy of the United States of America*, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads/2017/12/NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, p. 8, accesat la 15 nov. 2018.

6 Michael N. Schmitt, *Counter-terrorism and use of force in international law*, The Marshall Center Papers, No. 5, http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/mcdocs/files/College/F_Publications/mcPapers/mc-paper_5-en.pdf, p. 6, accesat la 15 nov. 2018.

7 *Strategic Concept for Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization „Active Engagement, modern Defence”*, Adopted by Heads of State

and Government at the NATO Summit in Lisbon 19-20 November 2010, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf, pp. 10-12, accesat la 15 nov. 2018.

8 Sven Bernhard Gareis, *Taking off as a Global Power? China's Foreign Policy "Grand Strategy"*, The Marshall Center Papers, http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/mcdocs/files/College/F_Publications/occPapers/occ-paper_24-en.pdf, p. 15, accesat la 15 nov. 2018.

9 George C. Marshall European Center for Security Studies, *Baltic and central European security after the Ukraine crisis*, Security Insights, march 2015, nr. 11, www.marshallcenter.org/mcpublicweb/mcdocs/files/College/F_Publications/secInsights/SecurityInsights_11.pdf, pp. 1-3, accesat la 15 nov. 2018.

10 *National Security Strategy of the Unites States of America*, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads-2017-12-NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>, pp. 48-49, accesat la 15 nov. 2018.

BIBLIOGRAFIE

Gareis Bernhard Sven, *Taking off as a Global Power? China's Foreign Policy "Grand Strategy"*, Marshall Center – Occasional Papers, http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/mcdocs/files/College/F_Publications/occPapers/occ-paper_24-en.pdf

Mearsheimer J. John., *The tragedy of great power politics*, W.W. Norton & Company, New York, 2001, <https://samuelbhfauredotcom.files>

wordpress.com/2015/10/s2-mearsheimer-2001.pdf

Medvedev Sergei, *Rethinking the National Interest: Putin's Turn in Russian Foreign Policy*, Marshall Center Papers, http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/mcdocs/files/College/F_Publications/mcPapers/mc-paper_6-en.pdf

Rhodes Matthew, Buneviciute Ruta, *Baltic and central European security after the Ukraine crisis*, Security Insights, George c. Marshall Center, Publications, www.marshallcenter.org/mcpublicweb/mcdocs/files/College/F_Publications/secInsights/SecurityInsights_11.pdf

Schmitt N. Michael, *Counter-Terrorism and the Use of Force in International Law*, Marshall Center Papers, http://www.marshallcenter.org/mcpublicweb/mcdocs/files/College/F_Publications/mcPapers/mc-paper_5-en.pdf

National Security Strategy of the Unites States of America, <https://www.whitehouse.gov/wp-content/uploads-2017-12-NSS-Final-12-18-2017-0905.pdf>

Strategic Concept for Defence and Security of the Members of the North Atlantic Treaty Organization „Active Engagement, modern Defence” Adopted by Heads of State and Government at the NATO Summit in Lisbon 19-20 November 2010, https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/pdf_publications/20120214_strategic-concept-2010-eng.pdf.